

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra informačních technologií

Bakalářská práce

Autorský zákon a tvorba software

Petr Gajdoš

© 2010 ČZU v Praze

!!!

**Místo této strany vložíte zadání bakalářské práce.
(Do jedné vazby originál a do druhé kopii)**

!!!

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Autorský zákon a tvorba software" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2010

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Čestmíru Halbichovi CSc. za připomínky a cenné rady, které mi dal při psaní této práce.

Autorský zákon a tvorba software

Copyright law and software production

Souhrn

Tato práce se zabývá vývojem autorského zákona a jeho platnou právní úpravou pro počítačové programy. Je velmi důležité rozlišovat při pořízení softwaru, k čemu je daný software určen. To je specifikováno v licenční smlouvě, která přesně určuje možné užívání daného softwaru.

V ČR působí pobočka Business Software Alliance, která se snaží potírat softwarovou kriminalitu. Podle zprávy této společnosti je míra pirátství v ČR 37%, což způsobilo výrobcům softwaru škodu ve výši 3,6 miliardy korun.

Pokud se chce podnikatel ujistit, že má ve své firmě pouze legální software tak nejlepší způsob je objednat si softwarový audit, který mu zajistí, že v prostředí jeho počítačové sítě jsou dodržována práva autorů softwaru.

Summary

This thesis deals with the development of copyright law and its valid legal regulations for computer programs. It is very important to distinguish the purpose of software acquisition. This is specified in the license agreement which accurately determine possible use any of the software. The branch of Business Software Alliance is responsible for wiping out piracy in the Czech republic. According to the report of the company there is 37% piracy rate in our country causing losses to the software producers in the amount of 3.6 miliard czech crowns. If an entrepreneur wants to make sure that his company uses only legal software the best way is to order the software audit. It ensures him following the rights of software authors in his computer network.

Klíčová slova: autorský zákon, software, nelegální, licence, smlouva, počítač, vlastnictví

Keywords: copyright law, software, illegal, licence, contract, computer, property

1.	Úvod.....	4
2.	Cíl práce a metodika.....	5
3.	Autorský zákon	6
3.1	Historický vývoj zákona	6
3.2	Platná právní úprava počítačových programů.....	8
3.3	Typy licencí.....	20
3.3.1	Opensource.....	21
3.3.2	Public domain	21
3.3.3	Copyleftovaný software	21
3.3.4	Proprietární software	22
3.3.5	Shareware	22
3.3.6	Freeware.....	22
3.3.7	OEM (Original equipment manufacture).....	23
3.3.8	Adware	23
3.4	Druhy užití softwaru v rozporu s licencí.....	23
3.4.1	Piráctví koncových uživatelů	23
3.4.2	Nadužívání softwaru klient – server	24
3.4.3	Internetové pirátství	24
3.4.4	Nahrání na pevný disk.....	24
3.4.5	Padělání softwaru	25
3.5	Jaké sankce hrozí.....	25
4.	Business Software Alliance	26
4.1	Statistické údaje o SW kriminalitě.....	26
4.2	Vliv organizace na SW kriminalitu v česku.....	28
5.	Reálný případ u soudu.....	29
5.1	Internetová kavárna.....	30
5.2	Jak chránit svou firmu.....	30
6.	Závěr	34
7.	Seznam použitých zdrojů	36

1. Úvod

Za posledních pár desítek let se technologie hodně změnily. Nikdo z nás si už nedokáže představit svůj běžný den bez využití počítače s připojením na internet. Množství informací v této celosvětové síti je neuvěřitelné a možností ke stažení nelegálního softwaru je spousta. V minulém století bylo běžné, a nikomu to nepřišlo zvláštní, si kopírovat věci pro vlastní potřebu. To se nedá srovnat s rozmachem pirátství v tomto století, kdy z velmi malého počtu kopií můžou vzniknout až tisíce nelegálních kopií. Většina z nás se už určitě v praxi setkala, nebo spíše stala majitelem nelegálního softwaru a jiných souborů, které se dají jednoduše stáhnout z internetu. A je pochopitelné, že právoplatní majitelé se snaží za každou cenu zabránit únikům jejich programů, filmů, písniček atd.

Úvodní část této práce je věnována teoretickému seznámení s autorským zákonem a jeho specifikací. Dalším bodem jsou různé typy licencí, které hrají hlavní roli v možnosti využití daného softwaru a statistické zhodnocení situace užívání nelegálního softwaru

2. Cíl práce a metodika

Cílem této práce je objasnit problematiku porušování autorského zákona vlastnictvím nelegálního softwaru a důsledků, které toto jednání (ať už úmyslné či nikoliv) přináší.

V práci je také nastíněna situace na trhu se softwarem, jakou částí jí ovlivňuje nelegální software u nás, i v ostatních zemích. Uvádím zde i rady majitelům firem, jak se vyhnout problémům se zákonem a minimalizovat rizika užívání nelegálního softwaru na jejich počítačích, a jak se nejlépe vyhnout udání od bývalého zaměstnance.

Informace pro tuto práci jsem čerpal z právních pramenů a oficiálních stránek společnosti Business Software Alliance.

3. Autorský zákon

3.1 Historický vývoj zákona

Historie počítačových programů je velmi mladá, a proto jí většina z nás dobře zná. V šedesátých a sedmdesátých letech minulého století, v éře velkých sálových počítačů, nevznikalo příliš mnoho problémů s nelegálním šířením počítačových programů, a to ani ve světě. Bylo to samozřejmě jednak proto, že počítače ještě nebyly tak rozšířené jako dnes, a jednak proto, že tehdejší média pro uchování dat (děrovací štítky, magnetické pásky a velké magnetické disky) neměly dostatečnou kapacitu a byly poměrně málo přenosné, nehledě na to, že výpočetní oddělení (tehdejší výpočetní střediska) byla zabezpečena organizačně, neboť byla většinou oddělena od ostatních oddělení.

Koncem sedmdesátých let minulého století se situace začala výrazně měnit, počítače a s nimi i softwary modernizovat a rozvíjet ve všech směrech. Technický rozvoj s sebou přinesl jednak masové rozšíření osobních počítačů, vznikly lokální i rozlehlé počítačové sítě a došlo i k miniaturizaci záznamových médií při neustálém zvyšování jejich kapacity (diskety, streamové pásky). Vysoká cena software a všechny tyto technické skutečnosti umožnily, že řada uživatelů si začala obstarávat svůj software nelegálně, ať už kopírováním disket či přenosem pomocí počítačových sítí a telefonních modemů.

V roce 1989 byla dvanácti největšími světovými producenty software (mj. Microsoft, Autodesk, Ashton-Tate) založena Business Software Alliance, která se od počátku zaměřuje na potírání počítačového pirátství. Z údajů této aliance ze začátku devadesátých let minulého století vyplývá, že na jeden prodaný počítač ve Spojených státech amerických, připadá 1,65 prodaného programu, v EU 0,54 a ve východoevropských zemích dokonce 0,18 prodaného programu. Tato čísla

jsou opravdu alarmující, vždyť průměrné počítačové vybavení je v dnešní době několik desítek programů, v devadesátých letech minulého století např. tři až pět, avšak běžný Evropan neměl dle statistik BSA program ani jeden. První požadavky na právní úpravu užití počítačových programů se začaly objevovat v okamžiku většího technického rozvoje této oblasti, tedy koncem sedmdesátých let. Pod záštitou World Intellectual Property Organisation (WIPO – světová organizace duševního vlastnictví) byl v roce 1979 skupinou vládních expertů vypracován projekt typového zákona na ochranu počítačových programů. Situace v praxi se však už dávno předtím stala neudržitelnou a v mnoha zemích byly vytvořeny vlastní úpravy softwarové právní ochrany ještě před vytvořením uvedeného návrhu zákona, konkrétně se jednalo např. o USA a Japonsko. Nakonec bylo v řadě vyspělých zemí přijato kompromisní řešení v podobě autorskoprávní ochrany počítačových programů, které byly podřazeny pod díla literární a v rozsahu těchto děl chráněny. Také na mezinárodní úrovni se začala daná problematika v sedmdesátých letech minulého století, zejména prostřednictvím Bernské úmluvy o ochraně děl literárních a uměleckých ze 4. května 1886 a Ženevské všeobecné úmluvy o autorském právu z roku 1952, obě dvě byly revidovány v roce 1971 v Paříži.

Ochrana počítačových programů v Československé republice se vyvíjela obdobně jako v ostatních státech východní Evropy. Pravděpodobně první zmínky o ochraně počítačových systémů se objevily v zákoně č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, a to v § 235 odst. 1 a § 256. Tehdy se jednalo o ochranu autorských práv zahraničních subjektů, tuzemský software nebyl chráněn. Od účinnosti zákona č. 513/1991, obchodního zákoníku, je počítačové programy možné chránit na základě ustanovení o nekalé soutěži, konkrétně dle § 47 – vyvolání nebezpečné záměny. Tato ochrana se však vztahuje pouze na vytvoření obdobného či zaměnitelného software, nepostihuje pirátské šíření kopií originálů. Dne 1. června 1990 nabyla účinnost novela zákona č. 35/1965 Sb., autorského zákona. Novela sice zakotvila ochranu počítačových programů, avšak ne příliš šťastně. Problematickými byla ustanovení o pořizování kopií pro osobní potřebu, dlouhé trvání majetkových práv, nebo požadavek na splnění všech pojmových znaků

autorského díla. Základním pojmovým znakem každého autorského díla je jeho individualita, což v případě počítačových programů není možné splnit. Od roku 2000, tedy od okamžiku účinnosti AutZ, má Česká republika chráněny počítačové programy na mezinárodní úrovni. [1.]

3.2 Platná právní úprava počítačových programů

„Autorský zákon v souladu se Směrnicí Rady ES 91/250/EHS poskytuje ochranu počítačových programů, a to jako dílům literárním. S ohledem na to, že AutZ neobsahuje pro díla literární žádnou speciální úpravu, jsou počítačové programy chráněny jako jakákoliv jiná autorská díla.“[1.]

§2 Autorské dílo

(1) „Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen “dílo”). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně-dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobných fotografií, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.

(2) Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Databáze, která je způsobem výběru nebo

uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu a databáze k ochraně se neuplatňují. Fotografie a dílo vyjádřené postupem podobných fotografií, které jsou původní ve smyslu věty první, jsou chráněny jako dílo fotografické.

(3) Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené.

(4) Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla.

(5) Sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiná databáze (§ 88), je-li souborem nezávislých děl nebo jiných prvků, který je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, je dílem souborným.

(6) Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.“[2.]

Komentář k odst. 2:

Východisko právní úpravy:

„Ustanovení odst. 2 pod vlivem komunitárního práva rozšiřuje předmět autorského práva formou fikce (smyšlenky) o některé výtvořy, které nesplňují pojmové znaky díla dle odst. 1. Druhově se jedná o výtvořy, které povahově mohou být dílem ve smyslu odst. 1, nicméně nedosahují kvantitativní úrovně „objemu“ vynaložené tvůrčí činností

spočívající v jedinečnosti jejího výsledku (viz. odst. 1). Namísto kritéria jedinečnosti uplatňuje autorský zákon pod vlivem komunitárního práva koncept původnosti (originality) díla ve smyslu vlastního duševního výtvoru. Z důvodu praktické potřeby ochrany těchto nehmotných statků a částečně (kompromisní) harmonizace kritéria originality zakotvilo komunitární právo pro vybrané druhy výtvorů hranici tvůrčí individuality na zásadně nižší úrovni, než odpovídá tradičnímu tuzemskému autorskoprávnímu pojetí(viz. odst. 1).“ [2.]

Počítačové programy

§ 65

Obecná ustanovení

(1)“*Počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární.*

(2) *Myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoli prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou podle tohoto zákona chráněny.*“[2.]

I. K odstavci 1:

1. Autorskoprávní ochrana počítačových programů

„Ustanovení §65 pojednává o zvláštnostech počítačových programů, u nichž výslovně deklaruje, že mohou být rovněž předmětem ochrany právem autorským, avšak jen *ad eventum*, tj. pro případ, že splní, podobně jako jakékoli jiné nehmotné předměty, pojmové znaky děl podle autorského zákona, popř. alespoň požadavek

tvůrčí původnosti (srov. §2 odst.1 a odst.2 a komentář). Pokud tyto podmínky splní, což nebývá vždy a je často nutno mimoprávního znaleckého posouzení, jsou počítačové programy chráněny autorským zákonem, a to vždy jako díla literární, i kdyby se ve skutečnosti jednalo o dílo jiné (umělecké nebo vědecké). Druh díla proto není zapotřebí u počítačových programů zkoumat (pokud ovšem vůbec pojmové znaky děl, alespoň v obecné rovině, tyto předměty splňují).

K pojmu “počítačový program” a historii autorskoprávní ochrany na našem území viz komentář k §2 odst.2.

2. *Asimilace počítačových programů k dílům literárním*

Asimilace počítačových programů k dílům literárním byla v našem autorském právu stanovena poprvé novelou předchozího autorského zákona (zák. č. 35/1965 Sb.) z roku 1996 (tj. zák. č. 86/1996 Sb.). Pro posuzování možné autorskoprávní ochrany počítačových programů před touto novelou bylo (a do určité míry stále je) významné to, že některé tyto nehmotné předměty (a lze říci, že snad většina z nich) svou odlišnou (částečně průmyslověprávní) povahou by nemohly bez zákonné asimilace k dílům literárním splňovat legální pojmové znaky děl podle autorského zákona.

V souladu s mezinárodněprávními závazky České republiky vyplývajícími z TRIPS a z členství v Evropské unii autorský zákon stanoví, že počítačové programy požívají ochrany právem autorským *jako* literární díla. Z hlediska ochrany autorského práva je významný způsob této ochrany, tzn. po způsobu ochrany děl literárních. Spojka *jako*, bráno z hlediska jazyka českého, zde uvádí doplňkový výraz s identifikačním podřadicím významem pro účely ochrany. Nejde ani o fikci, že by snad počítačové programy byly literárními díly. Zákonný text má snáze zamezit sporům o šíři ochrany.

K tomu, že by se snad mělo v případě počítačových programů jednat o fikci literárních děl, by mohl navádět čl. X odst. 4 písm. A.a) dříve platné Dohody o obchodních vztazích mezi vládou Československé federativní republiky a vládou Spojených států amerických, podepsanou dne 12.4.1990 ve Washingtonu, viz. sděl. č. 158/1991 Sb., ve znění Dodatku, viz sděl. č. 113/1995 Sb., dle kterého “se poskytne ochrana podle práva autorského k programům počítačů, jako k literárním dílům”. Ani zde se však nejedná o žádnou legální domněnku o jejich povaze. Spojka jako zde znamená pouze způsob a rozsah, v němž jsou počítačové programy chráněny autorským právem, pokud jím vůbec chráněny jsou (tj. ad eventum, že splní pojmové znaky děl podle autorského zákona), který je obdobný, jako je tomu u literárních děl. Spojku jako je proto zapotřebí vyložit ve významu, že jde o analogii jejich eventuální ochrany ochraně dílům literárním, která je ovšem zbytečná tam, kde počítačové programy díly literárními (v menšině případů) skutečně jsou.

Počítačový program musí pro vznik autorskoprávní ochrany splňovat pojmové znaky díla podle autorského zákona, popř. musí být původní v tom slova smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem. Zákonná asimilace počítačových programů k dílům literárním nepředstavuje zakotvení generální ochrany každého počítačového programu, nýbrž jen takového, který je výtvorem v uvedeném smyslu původním.

Stanovením zákonné asimilace počítačových programů k dílům literárním se zjednodušuje důkazní stav v tom, že není zapotřebí zkoumat, o jaký druh díla se v případě počítačových programů jedná, neboť významné je pouze to, zda se o dílo ve smyslu autorského zákona vůbec (tj. obecně) jedná nebo nejedná. Postačuje sám fakt, že se v případě určitého nehmotného statku jedná o počítačový program (autorský zákon jej legálně nedefinuje), splňující legální pojmové znaky díla, popř. alespoň speciálně stanovený znak původnosti, což je otázka z části mimoprávní, jen poměrně náročně odborně posunovatelná, laikem prakticky nezodpověditelná. Jinými slovy platí, že počítačový program může být předmětem práva autorského,

a pokud jím je, má některé zvláštnosti, a pro tento případ je chráněn vždy obdobně, jako je chráněno literární dílo, aniž by musel být dílem literárním.

Z hlediska TRIPS, evropského komunitárního práva, tzn. z hlediska právních norem obchodního významu, nejde ani tak o to, jakým povahovým předmětem je počítačový program, zda dílem ve smyslu autorského zákona a jakým, nebo nikoliv, nýbrž jde ryze obchodně účelově (a proto i značně právně zjednodušeně) o to, aby byl takovýto výsledek právem autorským chráněn a aby tato ochrana byla pro něj všeobecné (nebo alespoň hlavní), nikoliv jen zvláštní, právní povahy. Tudíž aby tato ochrana pokryla co největší šíři těchto předmětů, nejen ty počítačové programy, které by spíše výjimečně anebo v menšině byly díly podle tradičního českého autorskoprávního pojetí (ale rovněž i celkově pojetí kontinentálního). V podstatě se jedná o vliv celosvětového a víceméně kompromisního legislativního pojetí, vyjádřené zejména TRIPS, i když zcela *express verbis*, a v současnosti rovněž ve WCT.

3. *Doktrinální hlediska autorskoprávní ochrany počítačových programů*

Některé doktrinální názory v této souvislosti poukazují na vědecky nežádoucí rozštěp ochranného soukromoprávního systému práva autorského, který spočívá v rozšíření ochrany děl literárních, jiných uměleckých a vědeckých na jedné straně a ochrany i těch počítačových programů, které žádným z těchto děl nejsou, přičemž v obou případech se jedná o absolutní ochranu právem autorským, nikoli snad některým z práv souvisejících, jak by bylo u počítačových programů nesplňující legální pojmové znaky děl podle autorského zákona teoreticky jistě vhodnější a správnější. Vlastním hospodářským smyslem ochrany je totiž u počítačových programů chránit vyjádření myšlenky v jejím systematickém celku pokynů určených stroji, za účelem řešení dané úlohy, což se povahově víceméně vymyká zvláštnímu ochrannému systému autorskoprávnímu, protože samotné literární, jiné umělecké nebo vědecké ztvárnění této myšlenky není z hlediska hospodářského využití počítačových programů, na rozdíl od tradičních předmětů práva autorského,

až tak významné. Generální ochrana počítačových programů právem autorským vznikla prakticky v důsledku celosvětové právní nouze a z dlouholetého nedostatku politické vůle států světového společenství k přijetí mezinárodně právní ochrany speciální.

4. *Přípravné koncepční materiály*

Autorskoprávní ochrana počítačových programů se nevztahuje pouze na počítačový program dokončený jako obsahový a formální celek, ale obdobně jako v případě jiných druhů děl a na jeho jednotlivé vývojové fáze, a to včetně přípravných koncepčních materiálů. I pro samotnou ochranu těchto fází však platí, že musejí samy o sobě splňovat pojmové znaky díla dle autorského zákona, popř. podmínku jejich tvůrčí původnosti a že povaha přípravných prací v pozdější etapě umožňuje vytvoření počítačového programu. Dle současné zákonné úpravy, která odpovídá úpravě komunitární, není vyloučeno, aby takovým koncepčním materiálem mohla být dle konkrétních okolností (zejména při splnění požadavku jejich původnosti) např. i programová analýza či obdobné materiály. Posouzení konkrétní právní povahy této ochrany však již komunitární právo nestanoví. Z principů, na nichž je platné české autorské právo postaveno, pak vyplývá, že se jedná zpravidla o autorskoprávní ochranu samostatnou a nezávislou na autorskoprávní ochraně počítačového programu. Tvůrce těchto přípravných materiálů zpravidla není možné z pohledu českého autorského práva považovat za spoluautory výsledného počítačového programu, neboť jejich tvůrčí příspěvek (koncepční materiál) je zpravidla schopen samostatného užití. Dle konkrétních okolností je pak nutné posoudit, zda je počítačový program ve vztahu ke konkrétnímu přípravnému materiálu jeho zpracováním, nebo nezávislým dílem, byť vystavěným na principech, myšlenkách či závěrech tohoto materiálu. V úvahu přichází rovněž režim děl souborných či spojených. Výše zmíněná nevhodnost autorskoprávní ochrany počítačových programů platí ještě výrazněji pro ochranu přípravných koncepčních materiálů.

5. *Vnější vyjádření počítačového programu*

Obdobně jako u jiných druhů děl platí i v případě vzniku autorskoprávní ochrany počítačových programů nutnost jejich vnějšího vyjádření, což se může dít v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Forma tohoto objektivního vyjádření není významná. Z hlediska mimoprávní povahy počítačových programů je však v praxi vyloučeno, aby nebyl počítačový program vyjádřen v hmotné podobě, tj. zachycením na hmotném nosiči. Pro počítačové programy platí, že se autorskoprávní ochrana vztahuje jak na jejich vyjádření formou zdrojového textu (tzn. vyjádření počítačového programu v příslušném programovacím jazyku, které je zpravidla vyjádřením prvotním), tak na vyjádření ve strojovém kódu (tj. zpravidla v binární podobě spustitelné na počítači) a rovněž i na zobrazení počítačových programů (tj. způsob jakým se program prezentuje uživateli a jak s ním komunikuje, resp. jak je jím užíván, včetně zobrazení na obrazovce a kritérií práce uživatele s programem). To platí rovněž o vyjádření počítačového programu ve formě neoddělitelné součásti technického vybavení počítače.

Od zobrazení počítačového programu jako jedné z forem, kterým je program navenek vyjádřen, je třeba odlišovat obrazová, nebo zvukově obrazová ztvárnění jiných děl, vyjádřených ve vnímatelné podobě při provozu programu na obrazovce počítače, které mohou splňovat legální pojmové znaky díla, a to samostatného výtvoru, odlišného od počítačového programu, přestože v důsledku jeho užití bylo toto původní nové dílo vnímatelně vyjádřeno, resp. bylo jím existenčně předurčeno a s ním také zpravidla společně užito. Tyto další výtvoary mohou být objektivně vnímány jako díla umělecká (výtvarná nebo audiovizuální).“[2.]

II. K odst. 2:

1. Autorskoprávně nechránitelné prvky

„V počítačových programech, obdobně jako tomu ostatně bývá v jiných literárních dílech a dalších uměleckých dílech a v dílech vědeckých, se vedle tvůrčích ztvárnění objevuje i myšlenkový obsah postrádající jakékoliv tvůrčí ztvárnění. Jde o prvky autorskoprávně nechránitelné. Jsou to těchto prvků není jinak na závalu případné ochrany počítačového programu podle autorského zákona. Od počítačového programu je tedy nutné odlišovat myšlenky, principy, základy logiky, algoritmy či interoperability počítačových programů navzájem a ve vztahu k počítači (hardware) aj., na nichž je počítačový program založen, včetně těch, které jsou podkladem rozhraní (interface) programu, nebo programovacích jazyků, neboť ty nejsou předmětem ochrany autorským právem. Autorskoprávně je chráněno pouze tvůrčí programátorské vyjádření, či zpracování těchto prvků. Ochrana autorskoprávně nechráněných prvků prostřednictvím práva patentového, nekalé soutěže, či obchodního tajemství není vyloučena. V úvahu rovněž přichází ochrana relativní, závazková, kterou je možno využívat u všech nehmotných statků absolutně nechráněných, přestože možnosti každé relativní ochrany mají své obligační meze, dané dohodnutým obsahem a postavením stran.

Oproti samotným výše uvedeným myšlenkám a principům je nutné odlišovat jejich tvůrčí ztvárnění v podobě počítačového programu, které při splnění pojmových znaků může být předmětem autorského práva. Vyloučeno pochopitelně není ani tvůrčí ztvárnění těchto myšlenek a principů v jiné literární, umělecké či vědecké formě, než je počítačový program. Zpravidla se může jednat o vědecké dílo slovesné.

2. Mezinárodní právo autorské

Autorskoprávní ochrana počítačových programů byla na multilaterální mezinárodní úrovni poprvé výslovně zakotvena v rámci TRIPS, která stanoví, že počítačové

programy jsou chráněny jako díla literární podle RÚB. Obdobná úroveň ochrany pro počítačové programy je v současnosti stanovena i ve WCT. Obě úmluvy rovněž výslovně stanoví princip dichotomie myšlenky a jejího ztvárnění, jenž platí rovněž i pro autorskoprávní ochranu počítačových programů.

3. Evropské komunitární právo

Pokud jde o právní ochranu počítačových programů v evropském komunitárním právu, platí právní úprava v rámci ustanovení cit. Směrnice 91/250/EHS. Smyslem této směrnice je sblížení zákonů a jiných právních předpisů členských států tak, aby byly odstraněny rozdíly v úrovni ochrany počítačových programů, které mají negativní vliv na fungování společného trhu.

V současnosti je na komunitární úrovni zvažována (zatím spíše s negativními výsledky) zvláštní právní úprava patentové ochrany vynálezů implementujících počítače.

4. Soulad s mezinárodněprávními závazky

Komentované ustanovení je v souladu se závazky vyplývajícími z mezinárodního práva autorského i práva komunitárního.

5. Obdobná a přiměřená použitelnost ustanovení

Ustanovení §65 se nepoužije pro žádné z práv s autorským právem souvisejících ani pro zvláštní právo pořizovatele databáze.“[2.]

§ 66

Omezení rozsahu autorových práv k počítačovému programu

„(1) Do práva autorského nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, jestliže

a)

rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu, činí-li tak při zavedení a provozu počítačového programu nebo opravuje-li chyby počítačového programu,

b) jinak rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu v souladu s jeho určením, není-li dohodnuto jinak,

c)

zhotoví si záložní rozmnoženinu počítačového programu, je-li to potřebné pro jeho užívání,

d)

zkoumá, studuje, nebo zkouší sám, nebo jím pověřená osoba zkouší fungování počítačového programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen kterýkoli prvek počítačového programu, činí-li tak při zavedení, uložení počítačového programu do paměti počítače, nebo při jeho zobrazení, provozu či přenosu, k němuž je oprávněn

e)

rozmnožuje kód nebo překládá jeho formu při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně, a to ať již sám nebo jím pověřená osoba, jsou-li takové rozmnožování nebo překlad nezbytné k získání informací potřebných k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, jestliže informace potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nejsou pro takové osoby jinak snadno dostupné a tato činnost se omezuje na ty části počítačového programu, které jsou potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení.

(2) Za rozmnožování počítačového programu se považuje i zhotovení rozmnoženiny, která je nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos.

(3) Za pronájem či půjčování podle tohoto zákona se nepovažuje pronájem nebo půjčování rozmnoženiny počítačového programu, kde samotný program není podstatným předmětem pronájmu nebo půjčování.

(4) Informace získané při činnosti podle odstavce 1 písm. d) nesmějí být poskytnuty jiným osobám, ani využity k jiným účelům, než k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu. Dále nesmějí být tyto informace využity ani k vývoji, zhotovení nebo k obchodnímu využití počítačového programu v podstatě podobného v jeho vyjádření nebo k jinému jednání ohrožujícímu nebo porušujícímu právo autorské.

(5) Pro omezení autorských práv k počítačovému programu podle odstavce 1 platí ustanovení §29 odst. 1.

(6) Oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo

k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu. Takový uživatel může užit oprávněně nabytou rozmnoženinu počítačového programu v rozsahu stanoveném v odstavci 1 (minimální rozsah), pokud není smlouvou dohodnut rozsah širší; minimální rozsah nelze s výjimkou oprávnění uvedeného v odstavci 1 písm. b) dohodou zúžit.

(7) Ustanovení §30a až 33, §34 písm. b) až d), §35 až 38, §38a odst. 1 písm. b), §38a odst. 2, §38b až 39, §43 odst. 1 a 4 až 6 a §54 se na počítačový program nevztahují.

(8) Právní ochranou technických prostředků podle §43 nejsou dotčena ustanovení odstavce 1 písm. d) a e) v rozsahu nezbytném k využití těchto omezení. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle §43 odst. 3, je povinen zpřístupnit počítačový program oprávněnému uživateli v rozsahu podle odst. 1 a je povinen označit počítačový program chráněný technickými prostředky uvedením jména a adresy osoby, na kterou se má oprávněný uživatel za tím účelem obrátit.“[2]

3.3 Typy licencí

Licenční smlouva určuje práva a povinnosti smluvních stran. Ve většině případů jde o práva a povinnosti nabyvatele licence. Podle druhu licencí a užití můžeme software dělit na opensource, shareware, freeware, proprietární software a další. Jelikož hranice mezi typy licencí nejsou ostré a ke každé licenci existuje mnoho variant, které pouze vycházejí z typu jakožto modelu, měl by se uživatel vždy s konkrétní licencí seznámit.

3.3.1 Opensource

Opensource je licence, ze které vychází svět svobodného software. Umožňuje uživateli program spouštět za jakýmkoliv účelem, studovat za jakýmkoliv účelem, redistribuovat, měnit a zveřejňovat takovéto změny. Software může být šířen zdarma nebo za úplatu, ale vždy musí uživatel mít možnost získat zdrojový kód. Typickým příkladem je operační systém Linux.

3.3.2 Public domain

Je software bez vyhrazených práv a tedy není nikterak chráněný. Tedy s programem je možné volně nakládat, bez strachu, že jsou porušována autorská práva.

3.3.3 Copyleftovaný software

Je software opatřený doložkou copyleft. Jde o svobodný software a je tedy možno se softwarem nakládat bez omezení. Je zde, ale jeden rozdíl oproti opensource, a to, že pokud je software modifikován nebo redistribuován, musí být i tato modifikace pod licencí copyleft. Toto je nebezpečí pro softwarové výrobce, kteří část takovýto software nebo části kódu používají ve svých produktech a tedy i tyto produkty by měly být šířeny se zdrojovými kódy. Jelikož jde často i o proprietární software porušují tímto konáním licenční smlouvu.

3.3.4 Proprietární software

Jedná se o komerční software, který není šířen se zdrojovými kódy a tedy uživatel není oprávněn program jakkoliv modifikovat a měnit jeho funkčnost. Šíření takového software je zakázáno nebo se musí žádat o povolení autora. Typickým příkladem jsou produkty Microsoft Windows.

3.3.5 Shareware

Jedná se o software, který je povoleno šířit bez úplaty, ale za trvalé užívání takového software je uživatel povinen zaplatit autorovi licenční poplatek. Po platbě je zpravidla uživateli zaslán produktový klíč, kterým se software licencuje, nebo je zaslán nový instalační balíček s upravenou verzí programu. Do zaplacení poplatku je obvykle možno produkt používat na zkoušku, po určité omezenou dobu, po jejímž uplynutí přestane celý program nebo jeho klíčové funkce fungovat. Výhoda pro uživatele je v tom, že je možné software vyzkoušet před jeho koupí.

3.3.6 Freeware

Jedná se o software, který je možno zdarma používat po neomezenou dobu a je možné ho i dále šířit. Toto šíření, ale není za úplatu. Z definice vyplývá, že veškerá práva drží autor software a není tedy povoleno software jakkoliv měnit či upravovat. Nebezpečí v tomto typu licence se může skrývat pro firmy a organizace a to z toho důvodu že ve většině případů je tato licence pouze pro soukromé nebo nekomerční využití. Za použití tohoto software ve firmě je nutné zaplatit jeho autorovi.

3.3.7 OEM (Original equipment manufacture)

Tento typ licence nejčastěji používá firma Microsoft pro distribuci svých produktů zejména pak Windows a Office. Produkt je prodáván spolu s novým počítačem a je vázán na tento počítač nebo jeho části. Tedy licence zaniká při zničení počítače. Úprava hardware počítače je možná, ale v omezené míře. Dále software není možné nainstalovat na jiný počítač, než se kterým byla zakoupena. V poslední době sáhla společnost Microsoft k distribuci tohoto typu licence v omezené míře i bez vazby na hardware a to zejména jako marketingovou akci, která měla mít za následek legalizování software u koncových zákazníků.

3.3.8 Adware

Jedná se o druh software, který je šířen zdarma a i jeho použití je zdarma. V programu se, nachází placená reklama, za kterou autor získává peníze. Software nelze měnit a zejména nesmí být odstraňována reklama

3. 4. Druhy užití softwaru v rozporu s licencí

3.4.1 Pirátství koncových uživatelů

Jedná se o konání, kdy uživatel používá více licencí než má zakoupeno. Kopíruje datové nosiče za účelem instalace nebo distribuce. Je využita možnost upgradu softwarového vybavení, ke kterému nemá uživatel licenci nebo je využit software v rozporu s licenční smlouvou. Například použití

software ve firmě bez platné licence, kdy je software povoleno používat bez licence, ale pouze pro domácí použití.

3.4.2 Nadužívání softwaru klient – server

Tento stav nastává typicky ve firemní síti, kdy k softwarovému vybavení přistupuje naráz více uživatelů, než je počet zakoupených klientských licencí.

3.4.3 Internetové pirátství

Jedná se o neoprávněné šíření programů pomocí sítě internet. V dnešní době jde především o šíření pomocí sítí peer to peer. Jedná se o výměnné sítě, kdy každý uživatel nabízí obsah ostatním ke stažení. Tyto sítě jsou velice populární. Především proto, že je na nich neoprávněně nabízen obsah, který podléhá autorskému zákonu. Na druhou stranu jsou díky popularitě tyto sítě využívány i k legální distribuci děl a to z důvodů snadné a na zdroje nenáročné distribuci.

Dalším kanálem jsou pirátské stránky, které nabízí ke stažení software mimo oficiální distribuční kanály.

3.4.4 Nahrání na pevný disk

Zde se jedná o chování prodejců počítačů, kteří prodávají hardware s předinstalovaným programovým vybavením, které zákazníkovi naučtují, ale tato instalace se neváže k žádné platné licenci.

3.4.5 Padělání softwaru

Toto je počínání, kdy jsou distribuovány padělky originálního softwaru na datových nosičích. V některých případech jsou padělky natolik zdařilé, že obsahují manuály, licenční smlouvu i ochranné znaky jako originální software.

3.5 Jaké sankce hrozí

Firma u které je nalezen nelegální software je ohrožena sankcemi jak v rovině občanskoprávní, tak trestněprávní. U trestněprávního postihu je potřeba prokázat úmysl v porušení autorského zákona. Což nebývá problém vzhledem k nalezení nelegálního softwaru v pc (což nedbalostně vznikne velice obtížně). Za trestný čin porušení autorského práva hrozí pachateli peněžité trest, propadnutí věci a odnětí svobody až na 5 let. V občanskoprávní rovině hrozí pachateli:

- soudní příkaz k zastavení dalšího používání softwaru a ke smazání nebo odevzdání nelegálních kopií
- náhrada škod či ušlého zisku vzniklých vlastníkovu autorských práv v důsledku nelegálního užívání nebo rozšiřování
- náhrada soudních výloh

Soudy mohou udělit souhlas ke vstupu do objektů a k jejich prohlídce i k zabavení nelegálních kopií a počítačů, na nichž byly umístěny.

Odpovědnost:

„Za porušení autorského práva je ve smyslu trestních předpisů odpovědný ten, kdo úmyslným jednáním porušil autorské právo. Tento trestný čin může

spáchat sám či spolu s jinými osobami ve spolupachatelství, popřípadě se může na trestném činu podílet jako účastník trestného činu, tedy jako ten, kdo spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil, navedl jiného ke spáchání trestného činu nebo poskytl jinému pomoc při spáchání trestného činu.“[5.]

4. Business Software Alliance

„Business Software Alliance (dále jen BSA) je sdružení firem působící ve více než 80 zemích světa, prosazující zájmy softwarového průmyslu.

Vlády a partneři z technologického sektoru spolupracují s BSA na řešení právních otázek a politiky užívání softwaru. BSA zároveň poukazuje na důležitou roli softwarového odvětví pro ekonomický a sociální rozvoj všech zemí světa. Členové BSA každoročně investují miliardy dolarů do ekonomik jednotlivých států. Přispívají k tvorbě nových pracovních míst a vytvářejí softwarová řešení, která pomáhají lidem po celém světě být produktivnější a lépe a bezpečně navzájem komunikovat. Členy BSA jsou společnosti Adobe, Altium, Apple, Asseco Poland S.A., Attachmate, Autodesk, Autoform, AVEVA, Bentley Systems, CNC, Corel, Dassault Systèmes SolidWorks Corporation, DBA Lab S.p.A., Mamut, Microsoft, NedGraphics, Progress Software, O&O Software, Scalable Software, Siemens, Symantec, Tekla a The MathWorks.“[6.]

4.1 Statistické údaje o SW kriminalitě

Organizace BSA představila ve spolupráci s analytickou agenturou IDC výroční zprávu věnovanou softwarovému pirátství. Průzkum sledoval užívání nelegálních

počítačových programů ve více než stovce zemí světa v roce 2009. Meziročně počet instalací nelegálního softwaru v tuzemských osobních počítačích klesl o 1 procentní bod.

Piráctví v české republice tak dosahuje 37%. Což způsobilo výrobcům softwaru škodu ve výši 3,6 miliardy korun.

I přes hospodářskou krizi ve většině zemích ubývá míra pirátského softwaru v osobních počítačích. Míra pirátství klesla v 54 zemích a naopak se zvýšila pouze v 19 státech. Ale i toto nezabránilo růstu celosvětové míry softwarového pirátství, jež vzrostla ze 41 na 43 procent. Za tento trend na globálním softwarovém trhu můžou rychle se rozvíjející země jako je Indie, Brazílie, Čína. Míra pirátství v těchto zemích je podstatně vyšší než v ostatních státech.

Podle IDC v roce 2009 na každých 100 amerických dolarů legálně zakoupeného SW připadlo dalších 75 dolarů SW nelegálního. To samozřejmě snižuje příjmy nejen SW firem, ale ovlivní to i státní rozpočet. Snaha minimalizovat pirátství se pozitivně projevuje i v ekonomice. Pokud by se povedlo snížit pirátství o 10%, tak by se v české republice během 4 let vytvořilo tisíce nových pracovních míst. Stát by díky tomuto na daních vybral o 2 miliardy korun více a HDP by vzrostl o 8,9 miliardy korun. Příjmy by se zvedly i v soukromém sektoru, kde by příjmy firem vzrostly o 6,2 miliardy korun. Dále podle analytiků IDC připadá na každý dolar vynaložený za legální SW 3-4 dolary příjmů místním servisním a distribučním firmám (instalace SW, školení, údržba systému)[7.]

Ve studii se uvádějí další klíčové poznatky:

- globální komerční hodnota nelegálního softwaru dosáhla v roce 2009 hodnoty 51,4 miliardy amerických dolarů. V Česku softwarové firmy postihla ztráta ve výši 3,6 miliardy korun.
- v zemích poblíž České republiky má nejvyšší míru pirátství Polsko (54 %), Slovensko (43 %) a Maďarsko (41 %). Mezi země s nejnižší mírou pirátství patří Rakousko (25 %) a Německo (28 %) – avšak v těchto zemích míra pirátství vzrostla o procentní bod.

- Z pohledu Evropské unie mají nejvyšší míru pirátství Bulharsko (67 %), Rumunsko (65 %) a Řecko (58 %). Naopak zemí s nejnižší mírou pirátství je Lucembursko (21 %), 25 % míry dosáhly Rakousko, Belgie, Finsko, Švédsko a Švýcarsko.
- Nejnižší celosvětovou mírou počítačového pirátství se mohou pochlubit Spojené státy (20 %), Japonsko (21 %) a zmiňované Lucembursko (21 %).
- Naopak nejvyšší míru pirátství mají Gruzie, Zimbabwe a Moldavsko (všechny přes 90 %).
- Míru pirátství mimo jiné snižují legalizační programy, osvětové kampaně vládních úřadů i softwarových firem, kroky orgánů činných v trestním řízení a též změny technologií, jako jsou stále rozšířenější nástroje pro správu digitálních práv (DRM) a využívání aplikací usnadňujících hospodaření se softwarem (SAM – Software Asset Management).
- K růstu míry pirátství naopak přispívá rychlý růst trhu s výpočetní technikou a větší užívání starších počítačů, v nichž výskyt nelegálního softwaru převládá. Svou roli hraje i čím dál větší rafinovanost pirátů a kyber-zločinců.[7.]

4.2 Vliv organizace na SW kriminalitu v Česku

Je jisté, že BSA má určitý vliv na SW kriminalitu, což dokazují i mírné poklesy pirátství. Je to způsobeno především „psychickým nátlakem“ organizace, ať už tolikrát mediálně propagovaným rozesláním dopisů firmám, za které se na BSA snesla velká kritika. I když svůj účel to nejspíš splnilo, a pár podnikatelů po obdržení obálky vyměnilo nelegální SW za legální. Neboť si řekli, proč mi to posílají? Jak na mě přišli? Velkou mírou přispívají určitě i mediální kampaně, jež jsou sponzorovány firmami sdruženými v BSA.

Za zmínku stojí i velká kampaň, jež byla cílena na nespokojené a vyhozené zaměstnance. BSA je nabádala, aby se svým šéfům pomstili. Jako reklamní prostředky BSA zvolila nejen internet, ale i tištěné publikace, billboardy a rádio. "Používá vás

současný nebo bývalý zaměstnavatel ve své kanceláři pirátský software? Dejte mu pořádnou ránu tam, kde to pocítí nejvíc — nahlaste ještě dnes jeho ilegální software." BSA standardně za udání firmy nabízela 50 000 dolarů, ale odměnu zvýšila na 200 000 dolarů. V polovině roku 2007 nabídku ještě zatraktivnila a za skalp šéfa-piráta nabízela až milion dolarů ("výhodná akce" platila až do října 2007). Což neplatilo u nás v ČR. Že se BSA obrací na zhrzené zaměstnance a navíc jim slibuje slušný balík, se nelíbí spoustě kritiků a právníků, protože pomsta hraje v udání hlavní roli. Často i nevinné firmy se mohou dostat do nezáviděníhodné situace jen kvůli tomu, že se šéfové někomu znelíbili.

5. Reálný případ u soudu

V drtivé většině sporů, které se týkají porušování autorského zákona dochází k mimosoudním vyrovnáním. Majitelé a jednatelé společností, kteří se tohoto činu dopustili raději zaplatí nemalé odškodné a popřípadě podepíší smlouvu s danou společností o nákupu legálního softwaru, než aby se několik měsíců účastnily soudních sporů, které by ve většině případů nedopadly v jejich prospěch a vyjma pokut a soudních výloh, by jim hrozilo i odnětí svobody, popřípadě podmíněný trest odnětí svobody.

Dealeři nelegálního softwaru, kteří je šíří prostřednictvím inzertních rubrik nebo přes internet, nemohou s mimosoudním vyrovnáním obvykle počítat. Státní zástupce na mimosoudní vyrovnání nepřistoupí, protože kromě porušování autorských práv se snaží neoprávněně obohatit či souběžně páchají i jinou trestnou činnost.

Rád bych zde uvedl případ porušení zákona ze strany firmy.

5.1 Internetová kavárna

Pan X provozoval jako soukromý podnikatel internetovou kavárnu a souběžně s touto kavárnou provozoval i počítačovou hernu, ve které nabízel a za úplatu umožňoval hraní počítačových her a použití dalšího softwaru, přestože neměl k takové činnosti souhlas držitelů autorských práv k počítačovým programům a hrám, přičemž některý ze softwarů neoprávněně nainstaloval nebo nechal nainstalovat z nelegálně pořízených kopií. Toto jednání je samozřejmě v přímém rozporu s autorskými právy. Tím způsobil škodu držitelům autorských práv. Celková hodnota nainstalovaného a neoprávněně používaného herního softwaru na všech počítačích byla nejméně 69 000 Kč, přičemž z počátku nabízel hry na 3 počítačích a později na 6 a možnost hraní her pravidelně inzeroval na internetu a v tisku. Pana X udal jeho bývalí zaměstnanec, se kterým se nerozešel v dobrém.

Rozsudkem soudu byl obviněný Pan X uznán vinným z trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců. Výkon trestu mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Obviněnému byl uložen trest propadnutí věci a to šesti kusů počítačů a většího množství CD.

Pan X podal odvolání proti všem výrokům rozsudku. Hájil se tvrzením, že software byl nainstalován do počítačů bez jeho vědomí. Veškerá odvolání byla zamítnuta, jako neopodstatněná.

5.2 Jak chránit svou firmu

Největší hrozbou pro firmy jsou jejich bývalí zaměstnanci. Až 90 % udání o nelegálním používání softwaru firmami pochází od bývalých zaměstnanců.

Udavačské praktiky jsou v České republice stále oblíbenější. Nejsou výjimečné ani případy, kdy programátor používá programy patřící zaměstnavateli i pro své soukromé

podnikání. A po odchodu z firmy svého bývalého šéfa ještě udá kvůli nelegálně vypálené počítačové hře.

Odborníci proto doporučují, zesílit kontrolu právě nad pracovníkem, o kterém už předem víme, že se chystá firmu opustit. V takovém případě se určitě vyplatí dostupnými technickými prostředky zaznamenat stav počítače, například měsíc před odchodem tohoto zaměstnance firmy a důsledně monitorovat veškeré jeho aktivity v posledních týdnech - zejména úmyslnou instalaci nelegálního softwaru. Základním předpokladem je však samozřejmě existence jasně rozlišených uživatelských práv ve firmě - **každý zaměstnanec se musí do svého počítače přihlásit pod konkrétním jménem a heslem, aby šlo jednoznačně určit, kdo učinil konkrétní příkazy a změny ve firemní počítačové síti.**

Malým a středním podnikatelům se situace může zdát neřešitelná. Přeci jen si řeknou, že kdyby se snažili všechny zákony dodržet sebevíc, tak proti zlému úmyslu jsou bezmocní.

Ptal jsem se majitele menší firmy V&V Taxes s.r.o. Martina Vaita, zda podstoupil nějaké kroky, aby se vyhnul problémům s autorským zákonem:

„V minulosti jsem měl nelegální software - jako všichni. Teď už několik let používám legální. Ale jak to mám uhlídat, když mi zaměstnanec může z domova přitáhnout kupu vypálených her a programů, nahrát je do firemního počítače a pak mě třeba udat...“

Ale i v tomto případě existuje řešení. **Odborníci doporučují přidat k pracovním smlouvám soupis legálně používaného softwaru.** Zaměstnanec by měl vědět (a závazně podepsat), že bez písemného pokynu vedení nesmí do svého počítače instalovat žádný jiný program. Pokud zaměstnanec poruší zákaz a do pracovního počítače si nainstaluje nelegální software, má pak zaměstnavatel v ruce trumf, díky kterému vyhraje spor. Může poukázat na to, že zaměstnanec porušil jeho výslovný zákaz a odkázat se právě na podepsaný soupis legálního softwaru.

Ani u softwarové kriminality se nevyplácí podceňovat prevenci. Dobrým řešením může být zejména **softwarový audit**. Firmy si tímto mohou zajistit, aby v prostředí jejich počítačových sítí byla dodržována práva autorů softwaru.

Při provádění softwarového auditu jsou zjištěny všechny počítače ve firmě a na nich je pak velice podrobně rozebrán veškerý nainstalovaný software a zároveň je analyzována jejich hardwarová konfigurace. Výsledky nálezu se porovnají s účetními doklady

a dalšími doklady, které prokazují legální nabytí softwaru. V případě, že se tyto údaje neshodují, navrhne licenční specialista nejvhodnější způsob, jak zajistit zlegalizování softwaru. Po licenčním narovnání veškerého softwaru bude společnosti vystaveno osvědčení o provedeném softwarovém auditu.

Provedením softwarového auditu získáte:

- kompletní a podrobnou evidenci veškerého software a hardware
- jednorázové dorovnání licencí
- jistotu dodržení příslušných zákonů
- osvědčení o používání legálního softwaru
- pravidelnou kontrolu

Jedním z mnoha výsledků tohoto auditu je také to, že lze zabránit nákupu softwaru, který firma nepotřebuje. Nicméně pokud se podnikatel nebo jednotlivec cíleně rozhodnou, že budou pirátské instalace používat, audit jim v tom nezabrání. V České republice se ročně uskuteční stovky softwarových auditů. V dnešní době si zhruba 40 % firem nechává odborně radit od auditorských firem.

Pokud ve firmě dojde k policejnímu zátahu, tak hodně pomáhá, že firma má v pořádku účetnictví (hlavně v tomto případě doklady k legálně zakoupenému softwaru). V praxi velmi často dochází k tomu, že firma sice používá legální softwaru, ale přesto může mít s policií problémy. Je velká chyba skartovat tyto účetní doklady. Existuje zde totiž jiná povinnost archivace dokumentů než u dokladů pro daňové účely. Povinnost archivace pro účely důkazů o legálnosti zakoupeného softwaru trvá po celou dobu užívání tohoto programu.

Další možností je používání zvláštních legálních programů, za které podnikatel nemusí zaplatit ani korunu. Tento software bývá označován jako svobodný nebo volný. Pokud firma užívá **Open Source** programy, nejenže je získá zdarma, ale také je může zdarma užívat a šířit.

Mezi subjekty používající Open Source patří například Česká pošta, Baťa atd.

Spousty firem se začínají o tyto typy programů zajímat stále více. Rostoucí podíl těchto programů potvrzují také nejrůznější tuzemské průzkumy.

6. Závěr

V dnešní době existuje obrovské množství různých druhů softwaru, který se vytváří pro velké množství užití. Z čehož plyne velké množství různých licenčních smluv. Každá licence vymezuje různé způsoby, jakými může uživatel s daným softwarem nakládat. V práci jsem uvedl různé druhy těchto licenčních smluv a daný způsob užití softwaru v souladu s nimi. Rozdíl mezi jednotlivými licencemi také vnáší určitou nejasnost a poměrně lehkou možnost k porušení autorských práv a to i neúmyslně. Ve většině případů se ovšem jedná o úmyslné porušení práv autora, ať už kopírováním nebo prostým užíváním nelegálního softwaru. Je to zapříčiněno především poměrně vysokou cenou softwaru a taky tím, že velká skupina lidí nebere zneužití duševního vlastnictví jako krádež.

Je nutné se při koupi softwaru dobře seznámit s licenčními podmínkami, protože odpovědnost za porušení těchto podmínek je na samotném uživateli. Může čelit obviněním a postihům, mezi které patří jak odnětí svobody tak peněžité tresty i propadnutí majetku.

Podnikatelé si musejí dávat pozor i při vedení účetnictví, neboť doklad o zakoupení softwaru musí vlastnit po celou dobu užívání daného programu. Firmy si mohou zaplatit softwarový audit, který minimalizuje jakákoliv rizika používání nelegálního softwaru (samozřejmě nezabrání úmyslnému porušení autorského zákona).

Situace v České republice, kde dochází ve větší míře k porušování autorského zákona (cca 37 % softwaru je pořízeno nelegálně) je nepříznivá jak pro softwarové firmy, které přicházejí o zisky, což vede k zvyšování ceny legálního softwaru tak je samozřejmě nepříznivá i pro stát, který přichází o část příjmů do státního rozpočtu. Má to i určitý dopad na nezaměstnanost. Toto jsou hlavní důvody, které vedou ke zvyšování úsilí stíhání především firem, jenž vlastní nelegální software.

Čísla ztrát uváděna ve studiích BSA (pro soukromý sektor: 3,6 mld. a stát by údajně vybral o 2 mld. na daních víc) se musejí brát s rezervou, neboť v metodice výpočtu těchto ztrát se počítá s tím, že každý, kdo si koupil nelegální software, by si pořídil legální, pokud by ten nelegální nešlo sehnat, což je samozřejmě nereálné. V tiskových

zprávách se uvádí, že nejpravděpodobněji jedno z deseti pořízení nelegálního softwaru je skutečnou ztrátou.

7. Seznam použitých zdrojů

1. ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo. 1. vydání. Brno: Computer Press, 196s. ISBN 80-251-1090-7
2. TELEC, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, 989s. ISBN 978-80-7179-608-4.
3. CRAIG, Paul P. Softwarové pirátství bez záhad. Praha: Grada Publishing, 2008, 212s., ISBN 978-80-247-1765-4.
4. ČERMÁK, J. Internet a autorské právo. 2. vyd. Praha: Linde 2003, 252s. ISBN 80-7201-423-4.
5. Typy pirátství (online), 2010. BSA. <<http://www.bsa.org/country/Anti-Piracy/What-is-Software-Piracy/Types%20of%20Piracy.aspx>> [10.11.2010]
6. O BSA a členech(online). BSA. <<http://www.bsa.org/country/BSA%20and%20Members.aspx>> [10.11.2010]
7. Pirátského softwaru v Česku opět ubylo, nelegálně se ho užívá 37 % (online), 2010. BSA. <<http://www.bsa.org/country/News%20and%20Events/News%20Archives/global/05112010-globalpiracystudy.aspx> .> [14.11.2010]

